

EWA JAKUS-BORKOWA, KRYSZYNA NOWIK

Opole

Słowiański atlas onomastyczny – dawniej i dziś

Słowa klucze: słowiański atlas onomastyczny, S. Rospond, typy słowotwórcze

Historia słowiańskiego atlasu onomastycznego nie jest prosta i nie jest zakończona, gdyż atlas taki, mimo zaangażowania wielu naukowców i wieloletniej pracy, niestety, dotąd nie powstał. Złożyły się na to różne – obiektywne i subiektywne – przyczyny, które zostaną tutaj przypomniane i które przynajmniej częściowo usprawiedliwiają tę sytuację.

Mówiąc o historii atlasu i językoznawcach nad nim pracujących, nie sposób nie przywołać dokonań w tej dziedzinie Profesora Stanisława Rosponda, którego setną rocznicę urodzin w tym roku obchodzimy.

Wprawdzie idea opracowania atlasu onomastycznego nabrała formalnych kształtów w 1959 r., gdy z inicjatywy IV Międzynarodowego Kongresu Słowistów w Moskwie została utworzona Komisja Onomastyki Słowiańskiej, a w jej obrębie Subkomisja Słowiańskiego Atlasu Onomastycznego (SOA), na której czele stanął prof. Vl. Šmilauer, kierujący nią do roku 1973, jednak zainteresowania stratygrafia nazewniczą mają swoje korzenie właśnie w badaniach S. Rosponda.

On to już od 1929 r. koncentrował się na stratygrafii strukturalnej i historycznej wybranych typów słowotwórczych, pisząc rozprawy nie tylko polonistyczne, ale również ogólnosłowiańskie, które stały się podwalinami późniejszego projektu atlasu toponomastycznego. Do najwcześniejszych monografii z tego zakresu zaliczyć trzeba jego pracę magisterską „Polskie nazwy miejscowe z sufiksem *-bsk-*”¹, potem doktorską: „Zachodniosłowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem *-bsk-*”²

¹ S. Rospond, *Sufiksy -sk i -sko w nazwach miejscowych polskich do XVI wieku. Przyczynek do historycznej dialektologii polskiej*, „Lud Słowiański” II A, 1931, s. 129–155.

² S. Rospond, *Sufiks -sk, -sko jako formant zachodniosłowiańskich nazw miejscowych. Próba klasyfikacji znaczeniowej na podstawie materiału toponomastycznego z XII–XIV wieku*, „Slavia Occidentalis” XII, 1933, s. 45–54.

oraz habilitacyjną: „Południowosłowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem *-itjo*”³.

Wszystkim tym rozprawom S. Rosponda towarzyszyła idea opracowania atlasu onomastycznego, czego dowodem jest fakt, iż już na II Międzynarodowym Kongresie Słowistycznym w Warszawie w 1934 r. postulował on stratygraficzne ujęcie wybranych struktur toponimicznych w formie historycznego atlasu typów sufiksalnych w obrębie nazw miejscowych, a po utworzeniu Subkomisji Słowiańskiego Atlasu Onomastycznego w 1959 roku wielokrotnie zabierał w tej kwestii głos na kolejnych konferencjach: w Berlinie, Lipsku, Pradze, Nitrze, we Wrocławiu, w Skopje czy Preszowie⁴.

Prace nad atlasem nie rozwijały się jednak pomyślnie, gdyż ścierały się różne jego koncepcje. Początkowo dominowała idea przeprowadzania badań toponimów metodami podobnymi do tych, jakie stosowane były w słowiańskim atlasie dialektologicznym, i plan zanalizowania ponadnarodowych makrotypów. Potem pojawiły się sugestie, by albo projekt ograniczyć, pomijając analizę onimii narodowych, albo właśnie najpierw szczegółowo ją opracować. Nie było też jednomyślności co do okresu realizacji atlasu i jego zasięgu. Przyjęto ostatecznie, że będzie to zadanie długofalowe i obejmie geograficzną stratygrafię słowiańskiego nazewnictwa, zarówno toponimii, jak i antroponimii, przy czym w toponimii wyodrębni się trzy podgrupy badawcze: ojkonimiczną, anojkonimiczną i hydronimiczną.

W tej sytuacji szczególnie istotne było przygotowanie w 1970 r. na konferencji we Wrocławiu (której prof. Rospond był gospodarzem) planu realizacji SOA i uzgodnienie, aby oprócz regionalnych czy krajowych prac nad atlasami, prowadzone były działania w trzech ośrodkach: w Pradze, pod kierownictwem Vl. Šmilauera – nad mapowaniem mikrotypów od podstawy leksykalnej; we Wrocławiu – pod opieką S. Rosponda – nad mapowaniem makrotypów słowotwórczych; a w Bratysławie – V. Blánára – nad stratygrafią i mapowaniem antroponimów⁵.

Dzięki intensywnej pracy w roku 1974 prof. Rospond we „Wstępie” do swojej „Stratygrafii słowiańskich nazw miejscowych” z zadowoleniem i optymizmem mógł stwierdzić, iż „realizacja planu sprzed 40 laty może (dopiero) obecnie być realizowana w czterech kolejnych tomach”⁶. Miały one zawierać opis jego metody atlasowej i kartograficznej oraz ogólnosłowiański materiał onimiczny takich makrotypów strukturalnych, jak nazwy miejscowe zakończone na *-itjo*, *-jb*, *-bsk-*, *-bn-*, *-ov-*, *-in-*, z zapisami historycznymi i formami pierwotnymi, rekonstruowanymi na ich podstawie, oraz 200 mapami, pokazującymi obszary występowania⁷.

³ S. Rospond, *Południowosłowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem *-itj-*, Kraków 1937.

⁴ Informacje za: S. Rospond, *Stratygrafia słowiańskich nazw miejscowych. (Próbny atlas toponomastyczny)*, t. 1: *-itjo*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974, s. 5–7.

⁵ Za: *ibidem*.

⁶ *Ibidem*, s. 6–7.

⁷ Oprócz wymienionego w przyp. 4 t. 1 *Stratygrafii słowiańskich...* ukazały się: tejsze pracy t. 2: *-bsk-*, *-bn-*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1976, oraz następujące publikacje S. Rosponda: *Stratygrafia słowiańskich nazw miejscowych na -jъ*, *Onomastica Slavogermanica* XII, 1979, s. 7–61;

Niestety, ciągle trudności organizacyjne i niejednomyślności merytoryczne (brak słowników toponomastycznych i monografii strukturalnych, kłopoty ze zbieraniem i z opracowaniem olbrzymiego materiału z obszaru Polski, różnice dotyczące analizy słotwórczej itp.) nie pozwoliły na dalszą szybką realizację projektu, mimo iż oprócz prof. Rosponda problematyce tej poświęcili swoje monografie i inni naukowcy, tacy jak: W. Taszycki, M. Karaś; H. Safarewiczowa, H. Górniewicz, W. Lubaś, B. Siciński, później też m.in. H. Borek, K. Rymut, E. Rzetelska-Feleszko, F. Nieckula i S. Sochacka.

Podobne problemy, jak w Polsce, wystąpiły i w pozostałych krajach słowiańskich. W wyniku tych doświadczeń i rozwoju prac teoretycznych w latach 80. XX wieku Subkomisja Słowiańskiego Atlasu Onomastycznego, którą od 1973 r. do dziś kieruje prof. R. Šrámek, ograniczyła zakres materiału do ojkonimów i analizy tylko ich struktury oraz podkreśliła pierwszorzędą dla atlasu wagę szybkiego opracowania onomastykonów narodowych, przy możliwości wykonywania także badań ogólnosłowiańskich.

Działalność ożywiła się. W wyniku międzynarodowej współpracy językoznawców: H. Borka (Opole), E. Eichlera (Lipsk), M. Majtána (Bratysława) i R. Šrámką (Brno) w latach 1983–1986 powstał tzw. kwestionariusz, pt. „Strukturtypen der slawischen Ortsnamen. Strukturní typy slovanské oikonymie”⁸, wydany najpierw w 1987 r. kserograficznie w Brnie, a następnie w 1988 w Lipsku jako specjalny zeszyt „Namenkundliche Informationen”.

W „kwestionariuszu” zgromadzono wszystkie znane dotąd z polskiej, czeskiej, łużyckiej i słowackiej ojkonimii formanty i środki słotwórcze oraz opracowano zaktualizowaną koncepcję badania struktury nazw geograficznych. Ustalono również zasady podziału słotwórczego, przyjmując kompromisowo za nadrzędny podział morfematyczny, nienaruszający etymonu nazwy. Zarejestrowane w „kwestionariuszu” formanty z wariantami rozwiniętymi oraz problemy, na które należało zwrócić szczególną uwagę, zostały uporządkowane według budującego je konsonantu i ponumerowane – jest ich tam aż 529.

W tym czasie zostały wyznaczone też cztery centra badawcze: dla języka łużyckiego w Lipsku, Połabszczyzny – w Berlinie, obszaru Czech – w Pradze, Moraw – w Brnie, Słowacji – w Bratysławie, a Polski – w Opolu. W roku 1989 chęć

Słowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem -jъ, Wrocław 1983, a wcześniej: *Słowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem -ъsk-*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1969.

⁸ *Slovanský Onomastický Atlas. Serie: úvody, prípravné materiály, dotazníky, metodické příručky, instrukce*. Svazek 1. *Strukturní typy slovanské oikonymie*. Připravili: H. Borek, E. Eichler, M. Majtán a R. Šrámek. Vedoucí kolektivu a redaktor svazku: R. Šrámek. Ústav pro jazyk český ČSAV [...], Brno 1987 (wydanie kserograficzne), oraz: *Strukturtypen der slawischen Ortsnamen. Strukturní typy slovanské oikonymie*. Im Auftrage der Subkommission für den Slawischen Onomastischen Atlas, hrsg. von E. Eichler und R. Šrámek, „Namenkundliche Informationen. Sonderheft”, Leipzig 1988. Por. też omówienie tej pozycji: E. Jakus-Borkowa, „Onomastica” XXXV, 1990, s. 133–140.

współpracy wyraziła jeszcze Moskwa, Białoruś i Ukraina, a w następnym – Bułgaria oraz slawiści z Rumunii i Austrii.

Mimo nagłej śmierci jednego z głównych inicjatorów nowego etapu badań atlasowych, prof. H. Borka, zespół roboczy Subkomisji Słowiańskiego Atlasu Onomastycznego od 1986 r. rozpoczął regularne działanie. Pracami kierował prof. R. Šrámek. Raz – dwa razy w roku, zazwyczaj przy okazji konferencji onomastycznych w różnych krajach (np. w Bratysławie, Hradcu Kralowe – dawna Czechosłowacja, Lipsku – Niemcy, Klagenfurcie i Grazu – Austria, oraz Łodzi, Olsztynie, Warszawie i Opolu – Polska) odbywały się narady zespołów roboczych. Omawiało się na nich istotne problemy badawcze, wyznaczało konkretne zadania do wykonania w ciągu roku, takie same dla wszystkich ośrodków, tzn. ustalało się liczbę sufiksów z „kwestionariusza”, które należało na materiale ojkonomii danego języka narodowego lub regionu opracować, oraz liczbę środków słowotwórczych, które (przy wykorzystaniu narodowych kart formantowych) trzeba było na kartach zbiorowych dla obszaru całej (zachodniej) Słowiańszczyzny⁹ opisać.

Karty (zarówno narodowe, jak i zbiorowe) miały być wykonywane według jednolitego wzorca. Zawierały: formant z numerem z „kwestionariusza”, wybór reprezentatywnych dla badanego języka czy Słowiańszczyzny przykładów nazw miejscowości, syntetyczny komentarz, dotyczący konkretnego typu strukturalnego, z podaniem: produktywności, frekwencji, chronologii i arealu onimicznego, uwagi o semantyce toponimów oraz podstawową narodową/słowiańską bibliografię.

Początkowo wszyscy członkowie zespołu Subkomisji z poszczególnych krajów zachodniej Słowiańszczyzny oraz Ukrainy, a także Bułgarii, bardzo energicznie wzięli się do realizacji zadań. Z czasem okazało się jednak, iż ponieważ żaden z obszarów nie ma pełnego opracowania ojkonomii, nawet wykonanie etapowych prac (nazwy bezsufiksalne i z formantami opartymi na konsonantach od *-b-* do *-m-*) stawało się coraz trudniejsze. Braków tych nie mogły nadrobić skromne liczebnie (dwu-, trzyosobowe) grupki językoznawców, którzy oprócz prac atlasowych musieli wykonywać inne czynności badawcze i dydaktyczne w rodzimych instytucjach. Mimo to udało się przygotować na Kongres Slawistów w Bratysławie w 1993 r. pierwszą część planowanej syntezy pt. „Strukturalne typy słowiańskie oikonimie. Die Strukturtypen der slawischen Ortsnamen”¹⁰ w formie zeszytu próbnego. Na publikację tę złożyło się kilkanaście minimonografii takich typów

⁹ Por. E. Jakus-Borkowa, *Badania struktur ojkonomów dla słowiańskiego atlasu onomastycznego*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu, Filologia Polska” XXXII, 1994, s. 83–88.

¹⁰ I. Bily, E. Jakus-Borkowa, E. Eichler, K. Nowik, R. Šrámek, *Strukturalne typy słowiańskie oikonimie. Die Strukturtypen der slawischen Ortsnamen (anhand der westslawischen Sprachen)*, Probeheft, hrsg. von H.-D. Pohl i R. Šrámek, „Österreichische Namenforschung” [Klagenfurt] 1993, Jahrgang 21/1.

słowotwórczych, jak: ojkonimy równe przymiotnikom złożonym rodzaju żeńskiego (: *Dlouhá, Sucha*), przymiotnikom niezłożonym męskim (: *Tisý, Žalý, Kamion*) i żeńskim (: *Dubá, Kamiona*) oraz równe liczebnikom (: *Druhý*), nazwy z sufiksami prostymi i ich wariantami rozwiniętymi: *-jan-/-ěn-* (: *Dolany; Dubčany; Ľubniansy; Dębowczany*), *-isk-o* (: *Grochowisko; Kopanisko*), *-išč-e* (: *Grodziszczce, Lnišče; Grochowiszczce*), oraz z negacją *Ne-//Ni-* (: **Nemilany; Nezly; Niemaszchleba*). Podstawą syntezy był bogaty materiał z zachodniej Słowiańszczyzny, uzupełniony przykładami innojęzycznymi, głównie ukraińskimi i bułgarskimi, niekiedy też z obszaru Austrii oraz Rumunii, stąd wyniki badań można uznać za reprezentatywne dla całej Słowiańszczyzny.

W następnych latach tempo prac słabło i coraz silniejsze stawało się przekonanie, iż niemożliwe jest zrealizowanie atlasu słowiańskiego bez wcześniejszego przebadania ojkonimii narodowych, a tego brakowało. W poszczególnych państwach zaczęto więc rezygnować z wykonywania zadań atlasowych, tym bardziej iż po przełomie polityczno-społecznym w latach 1989/1990 zaszło wiele zmian organizacyjnych w instytutach badawczych, w których zatrudnieni byli członkowie zespołu roboczego Subkomisji, odgórnie otrzymali inne tematy do realizacji albo zmienili miejsca pracy (np. ze sprzyjającej badaniom atlasowym akademii nauk na wyższe uczelnie, które kładły nacisk na dydaktykę), lub przeszli na emeryturę. Z tych powodów stopniowo wycofały się z SOA aktywne dotąd państwa: Słowacja i Czechy, przestał pracować ośrodek w Berlinie, wyłączyły się deklarujące wcześniej współpracę: Rosja, Rumunia, Austria, a nawet Ukraina i Bułgaria.

Inaczej potoczyły się losy Słowiańskiego Atlasu Onomastycznego w Polsce – w Opolu oraz w Niemczech – w Lipsku. W Saksońskiej Akademii Nauk w Lipsku podjęto imponującą decyzję o opracowaniu – w ciągu dziesięciu lat – starołużyckiego atlasu toponimicznego. Pod redakcją E. Eichlera i kierownictwem naukowym I. Bily od 2000 do 2004 r. ukazało się pięć interesujących tomów pt. „Atlas altsorbischer Ortsnamentypen. Studien zu toponymischen Arealen des altsorbischen Gebietes im westslawischen Sprachraum”¹¹. W czterech pierwszych szczegółowo przeanalizowane zostały starołużyckie nazwy miejscowe, utworzone od słowiańskich pełnych antroponimów dwuczłonowych oraz ich form skróconych, przy użyciu sufiksów : **-j-*, **-(ov)-ici*, *-in-* oraz *-ov-*, co zostało zilustrowane licznymi mapami pokazującymi areale omawianych typów słowotwórczych oraz uzupełnione bogatą bibliografią. Tom piąty przyniósł zaskakującą informację: projekt został skrócony z dziesięciu do trzech lat i tym samym przerwany.

¹¹ *Atlas altsorbischer Ortsnamentypen. Studien zu toponymischen Arealen des altsorbischen Gebietes im westslawischen Sprachraum*, hrsg. von E. Eichler, unter Leitung von I. Bily (...), Heft 1, Stuttgart 2000, Heft 2, Stuttgart 2003; Heft 3/4, Stuttgart 2003; Heft 5, Stuttgart 2004. Zob. omówienia: E. Jakus-Borkowa, 2000, „Onomastica” XLV, Kraków, s. 331–333; E. Rzetelska-Feleszko, 2003, „Onomastica” XLVIII, Kraków, s. 271–275; E. Jakus-Borkowa, 2004, „Onomastica” XLIX, Kraków, s. 202–209.

Zamykał on ten rozdział prac nad atlasem... Na szczęście, w związku z przeprowadzonymi badaniami – oprócz monografii – powstało wiele artykułów (przed wszystkim głównej realizatorki projektu) o strukturach ojkonomów tego regionu, obszarach występowania oraz występujących w nich podstawach nazewnictwa¹².

Również w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu w Opolu, gdzie z wcześniej liczniejszego zespołu zainteresowanych badaniami atlasowymi pozostały tylko dwie osoby (E. Jakus-Borkowa i K. Nowik), uznano za jedynie słuszne wcześniejsze opracowanie stratygrafii polskich nazw miejscowości (jest ich około 100 tys.) jako podstawy atlasu słowiańskiego. W ramach grantu Komitetu Badań Naukowych pt. „Słowiański atlas onomastyczny. Budowa polskich nazw miejscowych. Struktury sufiksalne”¹³ w latach 1995–2000 została przeanalizowana budowa większości typów ojkonomów, a materiały (wydruki komputerowe minimonografii poszczególnych formantów oraz mapki, pokazujące arealy występowania) przekazane do KBN. Ich syntetyczną wersję – o charakterze kart formantowych, jakie proponowane były w „kwestionariuszu” SOA – przygotowuje się do druku, choć prace (ze względów obiektywnych) posuwają się bardzo wolno. Ponadto na kanwie wykonanych badań powstała seria artykułów o różnych typach ojkonomów polskich, m.in. zawierających formanty: *-acz*, *-awa//-java*, *-ynia*, *-on(y)* czy *-nia*¹⁴, opartych na konsonantach: *-l-*, *-r-*, *-s-*, *-š-*, *-ž-*¹⁵, a także równych wyrażeniom

¹² Np. I. Bily, *Slawische Kurznamen in Ortsnamen des altsorbischen Sprachgebietes*, Onomastické práce, 2000, Sv. 4., red. L. Olivová-Nezbedová, R. Šrámek, M. Harvalík, Praha; *eadem*, *Zu den Karten im Atlas altsorbischer Ortsnamen*, [w:] *ICOS Santiago de Compostela. Proceedings 2002*. CDRom; *eadem*, *Der „Atlas altsorbischer Ortsnamentypen“* (...), „Lětopis” 50, 2003, s. 40–58.

¹³ Grant KBN nr 1 HO 1D 004 09.

¹⁴ Zob. np. E. Jakus-Borkowa, *Polskie nazwy miejscowe z sufiksem -acz*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Opolskiego. Językoznawstwo” XVI, 1996, s. 39–45; K. Nowik, *Polskie nazwy miejscowe z sufiksem -awa//-java*, [w:] *Propria v systému mluvnickém a slovotvorném*, red. K. Klímová, H. Kneselová, Brno 1999, s. 100–106; *eadem*, *Sufiks -ynia w polskich nazwach miejscowych*, [w:] *Terytorialne i etniczne zróżnicowanie nazewnictwa*, red. A. Belchnerowska, B. Frankowska-Kozak i J. Ignatowicz-Skowrońska, Szczecin 2006, s. 113–117; E. Jakus-Borkowa, *Polskie imiesłowowe nazwy miejscowości na -on(y)*, [w:] *ibidem*, s. 105–112; *eadem*, *Polskie ojkonomy z sufiksem -nia w aspekcie historycznym i arealowym*, [w:] *Propria v systému mluvnickém a slovotvorném...*, s. 107–120.

¹⁵ Np. E. Jakus-Borkowa, *Polskie imiesłowowe nazwy miejscowości na -ał(y)*, [w:] *Nazwy mówią*, red. M. Pająkowska-Kensik i M. Czachorowska, Bydgoszcz 2004, s. 109–116; *eadem*, *Czy w ojkonomii polskiej występuje sufiks -al?*, [w:] *Nazewnictwo na pograniczach*, red. J. Ignatowicz-Skowrońska, Szczecin 2005, s. 313–318; *eadem*, *Czy występują w Polsce ojkonomy z przyrostkiem -ala?*, „Prace Językoznawcze” VII, [Olsztyn] 2005, s. 29–32; *eadem*, *Polskie nazwy miejscowości zakończone na -el*, [w:] *Munuscula Linguistica in honorem Alexandrae Cieslikowa dedicata*, Kraków 2006, s. 201–216; K. Nowik, *Sufiksy z konsonantem -r- w polskich nazwach miejscowych*, Onomastické práce, 2000, Sv. 4., red. L. Olivová-Nezbedová, R. Šrámek, M. Harvalík, Praha, s. 346–351; E. Jakus-Borkowa, *Polskie nazwy miejscowe z sufiksami: -sa, -as-, -es-, -is-, -os-, -us- i -ys-*, „Acta Onomastica” LX, Praha 1999, s. 49–61; *eadem*, *Polskie nazwy miejscowe z sufiksami*

przyimkowym¹⁶ oraz – dzięki dobrej współpracy z ośrodkiem w Lipsku – publikacje porównawcze, szczególnie o strukturach występujących w ojkonimii polskiej i starołużyckiej¹⁷.

Posumowując, z żalem trzeba stwierdzić, iż mimo wysiłku wielu ludzi, co w skrócie starałyśmy się pokazać, onomastyczny atlas Słowiańszczyzny nie został ukończony. W ciągu lat zaznaczały się okresy zastoju w pracach nad nim, ale też fazy intensywnego postępu badań, zaangażowania tylko jednostek albo wielu naukowców; mimo to do mety nie doszliśmy.

Chcemy jednak podkreślić, iż – naszym zdaniem – przeprowadzone badania, w których i S. Rospond miał duży udział, nie poszły na marne, gdyż we wszystkich współpracujących krajach zaowocowały one cennymi publikacjami¹⁸. Powstały liczne monografie i artykuły, materiałowe i teoretyczne, narodowe i porównawcze – z zakresu słowotwórstwa toponimicznego. Rezultaty tych badań pogłębiły wiedzę o budowie słowiańskich nazw miejscowych i przyczyniły się do rozwoju onomastyki.

Ponadto udało się wyodrębnić i omówić nieznanе dotąd ze słowiańskiej ojkonimii formanty proste i rozwinięte, skorygować trafiające się w „kwestionariuszu” SOA (który może być podstawą przyszłych pracach nad atlasem) usterki i uzupełnić brakujące przy konkretnych sufiksach przykłady nazw, udoskonalić techniki badania i mapowania faktów onimicznych, zgromadzić obszerną bibliografię słowotwórczą oraz rozpowszechnić świadomość o potrzebie słowiańskiego atlasu toponimicznego.

Naszym zdaniem, wypracowane dotąd założenia teoretyczne SOA są słuszne i mogą być wykorzystane do dalszych lub na nowo podjętych badań atlasowych, a współczesne techniczne środki (komputery, internet itp.) ułatwią pracę nad tym kolosalnym zadaniem następnym pokoleniom.

zawierającymi konsonant -š-, [w:] *Onomastyka polska a nowe kierunki językoznawcze*, red. Ł. Szewczyk, Bydgoszcz 2000, s. 357–364; *eadem*, *Polskie nazwy miejscowości z „ž” w części wygłosowej*, „Onomastica” XLVI, 2001, s. 87–107.

¹⁶ E. Jakus-Borkowa, K. Nowik, *Polskie nazwy miejscowe równe wyrażeniom przyimkowym*, [w:] *Słowiańskie composita onomastyczne*. Rozprawy Sławistyczne 17. Uniwersytet M. Curie-Skłodowskiej, red. S. Warchoń, Lublin 2000.

¹⁷ Por. np. I. Bily, E. Jakus-Borkowa, *Westslawische Ortsnamen mit dem Suffix *-ačь*, „Studia Onomastica” IX. Namenkundliche Informationen. Beiheft 18, Leipzig 1995, s. 85–97; I. Bily, K. Nowik, *Westslawische Ortsnamen mit dem Suffix -(e)k*, *ibidem*, s. 9–22; I. Bily, E. Jakus-Borkowa, *Ojkonimy z sufiksem *-ikъ na polskim i starołużyckim obszarze językowym*, [w:] *Wort und Name im deutsch-slavischem Sprachkontakt* (...), hrsg. von K. Hengst, D. Krüger und H. Walter (...), Reihe A: Slavistische Forschungen. Neue Folge. Bd. 20, Köln, Weimar, Wien 1997, s. 123–147.

¹⁸ Por. np. wykaz słowiańskiej literatury strukturalnej do badań atlasowych [w:] *Atlas altsorbischer Ortsnamentypen*, Heft 5, Stuttgart 2004, s. 183–212.

Slavic Onomastic Atlas (SOA). Yesterday and today

Summary

The idea to draw up SOA materialized in 1959 during the IV International Slavic Congress in Moscow chaired by professor V. Šmilauer. During the conference in Wrocław in 1970 it was agreed that research would be conducted in three centres: in Prague (where under supervision of V. Šmilauer microtypes from lexical basis were mapped) in Wrocław (where under supervision of Stanisław Rospond word formation microtypes were mapped) and in Bratislava (where under supervision of V. Blanár issues related to stratigraphy and mapping of anthroponyms were dealt with). Various problems led to a situation where the SOA sub-commission limited the material only to oiconyms and analysis of their structures. Work was enlivened again between 1983 and 1986, which led to preparation of so called "questionnaire" *Strukturtypen der slawischen Ortsnamen. Strukturní typy slovenské oikonymie*, in which all formants and word formation units known from Polish, Czech, Lusatian and Slovak oiconymy were gathered. Also an updated concept of a structure of geographical names was drawn up. Unfortunately irrespective of preparation of a test book in 1993 the pace of work weakened again and it became more and more obvious that preparation of a Slavic atlas remains impossible without prior preparation of national oiconymies. Nevertheless, long-term work undertaken in various centres led to preparation of numerous monographs and studies both comprehensive and material-based, national and comparative in the area of toponymic word formation.

Translated by Krzysztof Wróblewski

Ewa Jakus-Borkowa
ul. Oleska 45 m. 26
45-052 Opole

Krystyna Nowik
ul. Tarnopolska 49
45-316 Opole